

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Kemény János leveles tárczájából. (VII. s befejező közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Maylath István halála történetéhez. Közli Szilágyi Sándor. — Fogaras történetéhez. Közli Szilágyi Sándor. — Gr. Kornis Antal kamarás, hunyadmegyei főispánhoz stb. intézett levelek. (XI. közlemény.) — Gr. Petki Annához intézett levelek. (VI. s befejező közlemény.) — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (XIII. közlemény.) — Tárca: Kazinczy Ferencz eredeti leveleiből. (XX. közlemény.) Közli K. Papp Miklós.

KEMÉNY JÁNOS leveles tárczájából.

Kemény Jánosnak, az évkönyvirónak, a két Rákóczy tanácsurának s későbbi fejedelemnek alább közlendő s nem mindennapi történeti beccsel bíró levelei

1649—1661 közt keltek.

Közli: Szilágyi Sándor.

1661. mart. 8.

XX.

pectabilis ac magnifice domine
affinis mihi confidentissime.

Ita exigente necessitate, post expeditum ad Sacram Caesaream ac Regiam Majestatem, nuncium et fidelem nostrum dominum Dionisium

Bátiffy, debui praesentium exhibitorem, servitorem meum expedire, cui in commissis dedi, Dominationem Vestram adeat, eapropter Dominatio Vestra eundem cum bona informatione dirigat, et videns dietim exurgentes et acorescentes incommoditates, tam penes Suam Majestatem, quam penes reliquos, ubi necessarium judicaverit instes; timendum enim, ne si in tempore malo obvietur, majori periculo unanimiter subiciamur. Non diffiteor statum Szekelyhidiae in eo esse periculo, ne si proxime subdent et tradant Turcis, siquidem in toto regno nullus peditatus adsit, qui eo possit collocari, si Sua Majestas Caesarea et Regia, sub quocunque tandem praetextu non succurrerit. Si vero Szekelyhida in manus hostium devenerit, qualiter subsistant etiam ditiones Suae Majestatis facile quisque judicabit. Si quos certos rumores haberet Dominatio Vestra de illis ut et me certificet, velim. In reliquo cupio ut literae meae reperiant Dominationem Vestram bene valentem et servet Deus ad multos annos felicem. Datum in castro nostro Radnothiensi die 8. Martij 1661.

P. S. Dominationi Vestrae in sincera confidentia scribo, mihi a Porta promissa est confirmatio, sed cum tali conditione, si acceptavero, quod actum sit amplius, quod nunquam ego vel successores mei christianitati prodesse et servire possimus, si esset quispiam cujus protectioni me concedere possem, mallet pati cum Christianitate, quam penes Turcam gloriose triumphare, sed sive postponamur, sive eligamur cum procrastinatione, tandem vel omnibus nostris votis

annuemus postulatis Turcarum, vel usque ad unum peribimus.

Spectabilis ac magnificentiae dominationis vestrae

affinis ad serviendum

JOANNES KEMÉNY.

Hátjegyzet: Paria literarum principis Joannis Kemény de dato 8. Martij Anno 1661. ad magnificum quondam dominum Adamum Karoly datarum de statu Transylvaniae.

(A m. k. kamarai levéltárban levő minutáról.)

1661. decz. 26.

XXI.

Joannes Kemény Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.

Fidelibus nostris Generosis Egregiis et Nobilibus, Agilibus, Prudentibus item et Circumspectis universis Incolis ac Inhabitoribus qui nobilitatis et libertatis, privilegiorumque praerogativa in quibuslibet Comitatibus, Sedibus Siculicalibus et Saxonicalibus Transylvanicis funguntur, nobis syncere dilectis Salutem et gratiam nostram.

Mind erdélyi böcsületes hiveink informatiójából, mind pedig arról emanáltatott és kezünkhöz onnan érkezett levelekből constálván nálunk Apafi Mihály uram ő kegyelme mely rendkívül való büntetésnek fenytéke alatt kénszeritené hűségteket az hadra való felülésre, declarálván leveliben azt is többi között, hogy hűségünkben megmaradt erdélyi várak és azokban levő hiveink ellen volna feltett szándéka, eddig is pedig, némely hűségünkben megmaradt és római császár ő felsége praesidiumával muniáltatott erősségeink ellen az mit lehetett, nem mulatta elkövetni, nem vévén consideratióban ő kegyelme, hogy mivel az hatalmas két monarcha nyúlt az erdélyi állapotoknak vagy fegyver, vagy más uton való eligazításához, talám jobb lett volna ő kegyelmének annak az két nagy erőnek kimenetelítől várni, mint sem római császár ő felsége birodalmában csendességben levő állapotoknak idein hűségünköt szemek előtt viselő váraink, azokban levő és többi hiveink, consequenter magunk ellen és ő felsége praesidiumi ellen való

cselekedetivel és igyekezetivel benuünköt provocálni. Nem hűlvén meg azért bennünk az kegyelmetekhez való atyai szeretetünk, kétségünk sem lévén hozzánk való hűségiben és tökéletességiben, ennyi sok romlás után távoztatni akarván, újabb veszedelem ne kövesse, nem mulathatók el, kegyelmesen ne intenők, jól meglássa, mit cselekeszik, üljön veszteg, hagyja másokra az dolog eligazítását, ne siettesse és vonja magára s szegény hazánkra az veszedelmet, melyről ez írásunk által protestálunk is, ha mi akadály követi, ne nekünk, hanem magának tulajdonítsa és ha az még mostan is füstölgésben levő hazánk tüzit piszkálván Apafi uram ő kegyelme, újabb gerjedésre avagy ugyan gyuladásra talál irrupálni az dolog, hivalkodva nem nézhetvén, az megírottaknak imputálhatják. Secus non facturi. Quibus de coetero gratiose propensi manemus. Datum in possessione Bikszada die 26. Decembris 1661.

J. KEMÉNY mpria.

(L.S.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

MAYLATH ISTVÁN HALÁLA TÖRTÉNETÉHEZ.

Közl: Szilágyi Sándor.

Maylath István halálát Oltárdy 1551. máj. 2-ára teszi. De az elébb volt: az alább közlendő két levél e részben, s más tekintetben is igen érdekes adatokat tartalmaz.

1551. jan. 27.

I.

Zolgalatomat aijalom kegn^{nek} mijnt bijzot Vramnak es tarsomnak. te kegn^{mod} ijrt vala ennekem ez el mwlt napokba hogij ha myt ertenijk maijlat Vram felewl megjijlentenijm kegn^{nek}.

bijzonijara kijvanam ha te kegn^{nek} maijlat vram felewl ijob hijrt ijrhatnijk de az mij vagijon azt kel ijrnom az Vrijsten meg elijgleteh ez fewldewn valo nijomorw ijletijt es az ewr^{ewk} ijletre vijte mert hijzem hogij nem azijrt eijtete volt az vrijsten zegijnt ez penijntencianak helijre hogij el vezen hanem

hogij ewrewe ijlijen az ewreke valo ijletben azijrt ijo wram es ijo tarsom nem kel te keg^{nek} feletijb keseregnij ez ew halalan mert mijndnijaijan hijhetijwk ezt hogij az ijstenek orzagaba vagijon howa nekw(n)kijis ijgekez-nw(n)k kel.

Towaba vijsagot ezt ijrhatom keg^{nek} hogij zent fabijan sebestijen napijara hijr-detet vala gijwlijst frater gewrgij varada mijnd erdelijeknek es magijar orzagijaknak kyre rijaijs gijwtek volt enijs bocyatam vala egij embert kij ot halgasson frater gewrgij ez el mwlt cyeterteken be ment volt az orzag kewzijbe es meg mondota nekijk hogij az vezedelem rajtok vagijon es hogij sem ew sem kijralne azonij nen (nem) elijg az oltalmazasra ijntete ara Vket hogij feijedelmet es vrat keressenek kij meg maradassokra gondot twgijon vijsselnij mert ha mijndnijaijan petrwijtal tewrewe akarnak lenijs ew egij-dwl soha tewrewkel nem akarija tartanij hanem mijnt kereztijen emberhez ijlik ahoz akarija magat tartanij ha penijg az orzagijs kercztijenwl akarnak magokra es meg maradassokra gondolnij ewijs kijz velek mijnd ijlnij es mindenbe velek lenij ez zokat az en emberem fijlijwel hallota.

petroijt most ewzwe vezet az sebesijekel es lwgassyakal az sebesijek akarnanak meg maradnij az ew zabadsagokba petroijt penijg aba akarija haborgatnij most az sebesyek lwgassijak mijnd fel tamatak petroijtis kijzwl ha kijral ijdeijn ez orzagra gondot kijwaltkijpen nem vijsel ez ijewew nijaron oda lijzen erdel az vtan az tewbijs en neg yrtam kijralnak ijsten tarcija meg k. mijnd azzonijomal egyetembe sok ydeijg ez lewel bathorbol kewlt bodog azon nap elewt keden enij eztendewbe 1551.

ANDREAS DE BATOR
manu propria.

tart nem tudom ha bozwt akarz rajtam allanij de keg^{mod} sem foga gijakran yrnij.

Kivül Nádasy kezével: Reddite 12. febr. ante meridiem circiter horam 10 inter Kam et Ozko dum iam ex Kanijsa Komaronium tenderem.

Külczim: Spectabili ac Magnifico domino Thome de Nadasd Comiti perpetuo terre

fogaras ac Judici Curie Regie Majestatis etc. domino Amico et college observandissimo.

(A külczimen kivül az egész levél Báthory András írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

Publ. 6. 30.

1551. febr. 23.

II.

Spectabilis et Magnifice domine Amice obseruandissime. Salutem et obsequii commendationem. Accepi literas dominationis Vestre Spectabilis et Magnifice, quibus ipsa de successione rerum mearum gratulator (*igy*), merito id quidem non tam meo, quam patriae nomine dominatio Vestra Spectabilis et Magnifica facit, verum si quid feci, quod et Regno huic et multis aliis gratum utileque futurum esse iudicat, de hoc tribuendum est, qui per me ita obiectum hominem qualis sum, pro sua voluntate furorem tam domesticorum, quam externorum hostium compescere et in gloriam nominis sui mea opera uti voluerit, cuius nomen sit benedictum in secula. Hactenus vero cum Generosam ac Magnificam dominam sororem dominationis Vestrae Spectabilis et Magnificae ita tutatussum, ut et voluntati dominationis Vestrae Spectabilis et Magnificae et officio meo per me satisfactum videri possit, Ne nunc quidem meum in hac re studium mihi deesset, si per condicionem temporis id a me fieri posse iudicarem. Aliud tamen nunc et res et tempus a me expostulare videtur, ut id quod antea feci, necessariis rebus adductus, nunc facere non possim, itaque cum cessante meo officio tota haec res ad dominationem Vestram Spectabilem et Magnificam sit deuoluta ut causam sororis dominationis Vestrae Spectabilis et Magnificae negligere non convenit, ita Commune Regni huius suscipere necesse est, quae priuatis necessitudinibus, fratrumque inter se coniunctioni longe anteferenda est. Quapropter cum Arce illa Fogaras in eo loco sita sit, ut et Regiae Maiestati et Regno utilia inde obsequia fieri possint, dominationem Vestram Spectabilem et Magnificam rogo diligenter, velit de tuenda arce illa et dominae sororis suae eam curam suscipere, quae et Maiestati Regiae et Regno et eius

Sorori commodum, salutem, honestatemque adferet, quod ubi dominatio Vestra Spectabilis et Magnifica fecerit, quod ipsam facturam non dubito, tum se et Maiestati Regiae et Regno utilem operam prestitisse intelliget, quae si praesidio aliquo firmata extiterit, magnam partem negotiorum iam absolutam esse dominationis Vestrae Spectabilis et Magnificae confirmare possum. Igitur quo maiorem utilitatem res aliqua adferre videtur, tanto magis illam amplecti decet, ne ultro oblatas res negligere videamur. Duo Caesaris Nuncii apud Reginam sunt, qui benignius nunc quam antea loquuntur, Cumque nocere non potuissent, ultro nunc in Magistratu me voluntate Caesaris esse confirmant, quantum tamen istis credendum sit, egre video Hoc igitur unum a dominatione Vestra Spectabili et Magnifica, omnibus quibus possum precibus contendo, velit consulere Maiestati Regiae, quo tempestivam curam de salute Regni huius suscipiat, priusquam Thurca istis artibus quibus uti cepit illud in totum sibi vendicet. Dominationem Vestram Spectabilem et Magnificam bene valere opto. Waradini feria secunda post dominicam Reminiscere Anno domini 1551.

Eiusdem Dominationis Vestrae Spectabilis et Magnificae

addictissimus

FRATER GEORGIUS Episcopus Waradiensis
Thesaurarius et locumtenens.

Külczim: Spectabili ac Magnifico domino Thomae de Nádasd, Comiti Comitatus Castriferrei, Judici Curiae Regiae Maiestatis etc. domino et amico obseruandissimo.

(Eredetiye a m. k. kam. levéltárban.)

FOGARAS TÖRTÉNETÉHEZ.

Közli: Szilágyi Sándor.

1610. maj. 17.

Gabriel Dei gratia Princeps Transilvaniae stb.

Generose fidelis nobis sincere dilecte. Salutem et gratiam nostram. Az Fogarasi vásárbírótság tisztinek gondviselését biztuk és engedjük az fogarasi városnak. Hagyjuk

azért és parancsoljuk is kegyelmednek, hogy az ott való vásárbírótságot cum omnibus redditibus et emolumentis az városnak percipiálni engedje. Secus non facturus. Datum in Civitate nostra Alba Julia die 17 Maji Anno Domini. 1610.

GABRIEL princeps m.p.

Külczim: Generoso Michaeli Machikási Arcis et Praesidij nostri Fogarasiensis Supremo Capitaneo etc. Fideli nobis sincere Dilecto.

(Eredetiye a fogarasi reform. egyház levéltárában.)

GR. KORNIS ANTAL KAMARÁS, hunyadmegyei főispánhoz stb. intézett levelek.

XXIV.

Méltóságos Gróf és Provincialis Fő Commissarius Uram,
nékem singularis méltóságos jó Uram,
patronusom!

Az inquantirizáns Lubomirskiano Stoczkiana nemes Compagniából pro executoribus egynehány gregariusok exmittáltatván, penes dispositionem Inclyti Commissariatus Provincialis magokat insinuálták előttem; látván az 1500 Rhenesből álló pro 15-ta Januarij disponált summának hirtelenjében kívántató incassatójáról való ordereket, mindjárt azon summát kiolvastatni az nemes vármegye perceptorára és onnat per latorem praesentium Generosum nempe Samuelem Biró Szebenben ad cassam bellicam erga assignationem Commissariaticam et indorsatam Bellicam quietantiam bevitetni s administráltatni ordináltam; mely szerint meghagytam praedenotált expressusunknak, hogy méltóságos gróf Uramnál Nagyságodnál magát insinuálván ez alázatos levelem mellett, méltóságos gróf Uram parancsolatja szerint cselekedje azon summának, az hová fog kívántatni, beszámolását. Régen penig készen tartatom in cassa Comitatus ezen 1500 Rh.forintból álló summát, csak a dispositióra váraoztam, hogy hová administráltassam, nem lévén még eddig semmi notitiam arról; s gondolkoztam ugy

is, hogy talám valamely nemes militiának disponáltatik, mint eddig is szokásban volt, és nem kelletik ad cassam bellicam. fáradunk véle, és így insperate ütött meg bennünket ezen summáért kijött executió, és jóllehet én ez summának kész voltát s mostani indulását jelentettem nemes vármegyénbéli commendans tisztnek, ki exmittálta őket, hogy már béindítom a summát, azért tollálja az executiót, ne macerálja a szegénységet executióval, gratis vevén diurnumát s intertentióját, de arra nem vehettem, hogy mindaddig tollálja, valameddig az Bellica indorsált quietantiát nem producáljuk; ez elég ok nélkül való vexája lévén az szegény elalélt népnek, azon kívül is kiváltképpen való sulyos ezen quartély terhe annyira nyomja szegényeket, mind az Festeticsianusok igen sulyos teréhvel, mind az Lubomirsiana egy compagnia praemálván s rajtok lévén, azon kívül az zilahi commendata militia is aggraválván. Azt is értettem pedig méltóságos gróf Uram, hogy pro Februario et Martio is dispositus ez nemes vármegye bizonyos summáig; ha mód lenne benne, méltóztatnék Nagyságtok oly rendelést tenni ez summa iránt, hogy ne kelletnék éppen Szebenig transponálnunk, hanem inkább Kolosvárrá küldenők vagy az commissarius vagy commendans urak kezéhez, hadd administrálhatnók közelebb, mert igen terhesen esik, kivált ez rossz utban Szebenig küldenünk. Ezek után, midőn magamat szokott kegyes gratiájában ajánlanám, vagyok

Méltóságos gróf fő commissarius urnak
Sz.fü (Szilágyfő) - Keresztur, die 8-va
Martij 1745.

alázatos, igaz szolgája

DOBAI SÁNDOR
nemes Közép-Szolnok vmgye
ord. vicze ispánja.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

XXV.

Illustrissime Domine Comes et Commissarie
Provincialis Supreme, Domine mihi
Colendissime!

Istennek szent segedelmével felérkezvén
e dicsőséges városban és három négy napok
alatt bizonyos szállásra is vervén magamat,

kötelességemnek tartottam méltóságos gróf Uramat ez udvarló levelemmel tisztelnem. De megvallom méltóságos gróf Uram, hogy én csaknem úgy járék mint járt vala méltóságos gróf Bethlen Ádám Uram ő Excellentiája, mivel a méltóságos gubernium, a mely méltóságos cancelláriának irt levelében recommendálta ugyan a méltóságos cancelláriának ezen Zaránd vármegyébéli méltóságos possessoroktól rám bízott dolognak folytatását, abban méltóztatott a stílust úgy formálni, hogy ex consensu Excelsi Gubernij et Inclytorum Statuum lett azon dolognak réam bizattatása; quod quidem videbatur sapere expeditionem in causa publica versantem, holott pedig az deputátusok által reportáltatott királyi resolútióban is az specialiter megtiltattatott; a melyre nézve a méltóságos cancellária ezen Zaránd vármegyei sollicitatiót is tartván azon királyi resolúció ellen esett expeditionnak lenni, azokéért aztot igen resentiálta, és talám némely elmék szerint decretum is expediáltatott volna ad mei repulsam. De Isten adjon jót méltóságos Cancellarius Uramnak, mert ugyan valójában megmutatá hozzám való méltóságos és atyafiságos gratiáját és az én réam bizattatott dologra nézve is maga igaz hazafiságát, mert azt az severitást rajtam véghez vinni meg nem engedé, és a cancellaria indemnitatiójára is keresett elégséges mediumokat, melyek szerint igéri ő Excellentiája gratiáját, hogy annak az Erdélyhez esett két districtusnak megbántódásinak orvoslására is útat és módot igyekezik ő Excellentiája szerezni, hogy azon dolog is promoveáltathassék. Melyben igyekeztünk a volt volna, hogy az jenei districtust, melyben van az egész Deszni dominium és a mely a mostani separatió szerint Magyarországhoz esett, restituáltatni kívánjuk; mindazonáltal felérkezvén ide, bizonyoson megértettük, hogy azon districtus minapi emptorinak evictiójok vagyon a felséges udvartól, hogy mindazon megvásároltatott jószágok meg fognak tartatni sub jurisdictione Regni Hungariae, a melyre nézve a királyi determinatió ellen sollicitatiót instituálni nem akarnak s nem is bátorságos; hanem ha méltóságos gróf Uramnak is, mint Deszni dominium haeresének ugy tetszenék, a mű solli-

citatióknban feltehetnök talám azt, hogy mikor Isten az haereseknek kezében juttatja azonjenei districtust, minthogy azon haeresek erdélyiek, akkoron restituáltatnék osztán azon districtus is az erdélyi jurisdictiók alá; cum illa tamen contribuendj proportione, a minemüben most vagyon, minthogy erre kiváltképpen való módon vigyázunk a más reaplicáltatott processusokra nézve is. Azomban az én méltatlan személyemről is, mint ily öreg szolgájáról s atyjafiáról, légyen serkengető emlékezettel ottan ottan méltóságos gróf Uram méltóságos Cancellarius Uram ó Excellentiája előtt. Némelyek ugyan úgy itlnek, hogy elvégeztetett az, hogy reformatus ember székely főtisztásra ne admittáltassék; mely ha úgy volna, a királyi diplomának és sok királyi resolúciónak szentsége úgy hazánk törvényei is igen megromlanának, és következhetnék Isten ítlete is abból. Egyébránt én már öreg legény vagyok, és ha meg kellene is a dolognak lenni, én már sokáig nem detineálnám azt az hivatalt, difficile enim est senem diu vivere. Másképpen igazabb és énnálamnál hivebb szolgájára Erdélyben nem impendálhatná ó Excellentiája ezen vacantia restauratiója körül maga méltóságos hivatala szerént való munkáját; nem is tudom, kinek competálhatna aemulusim közül úgy, mint énnékem, a kinek édes atyám, nagy atyám, szüle atyám azon nemes szék praefecturájában holtak meg; a székelyek törvénye is Decr. Trip. Pars. 3. T. 4. az olyan hivatalokat per lineas generationum osztja. Szép meritumi vannak méltóságos aemulusimnak, megvallom; de sokkal régiebbek az én meritumim, és többire mindenkor pro natione Siculica impendáltattak, melylyel méltóságos aemulusim nem dicsekedhetnek. És ámbátor reformatus légyek is, de sok rendekben esküdtem meg hazám törvényinek megtartására, melynek maximája az unió, a mely szerént hites kötelesség alatt tartozom mindennemü jóvát, megmaradását és előmenetelít a catholica relligióknak együtt munkálkodni a magaméval; sőt a mennyiben tudom, quod sit relligio regnantis catholica relligio, tartozom annyiban praeferálni is amannak minden respectusokban, tudván, hogy sub benignis regnantis alis kell nyu-

godni az én relligióknak is. Ezekkel penig hogy terhelem méltóságos gróf Uramat, okozza az én sok esztendőktől fogvást mind ez öregségemig való praeteritióm, de bizony cselekedteti velem a nagy bizodalom is, mert midőn meggondolom méltóságos gróf Uram néhai méltóságos édes anyját, ki az régieknél nagy becsben tartatott atyafiságos szeretetnek aczél tüköre vala, és midőn tapasztalom méltóságos gróf Uramat említett méltóságos édes anyjának a mint in externa specie, úgy az atyafiságos szeretetben is élő képinek lenni, annyival inkább bátorságot vészek magamnak atyafiságos és méltóságos gratiájában magamat bizodalommal ajánlanom és maradok in constantia et perenni veneratione

Illustrissimi Domini Comitis

Bécs, 15-ta Majj 1745.

humillimus servus et necessarius addictissimus
B. STEPHANUS DANIEL
ex Vargyas m.p.

P. S. Én méltóságos gróf Uramnak semmi ujságokkal nem udvarlok, mert tudom, Méltóságod nagy correspondense azt énnálamnál jobban véghez viszi.

P. S. Méltóságos Cancellarius Uram ó Excellentiája specialis gratiájával dicsekedhetem, mert ó Excellentiája az én öregségemre igen kegyelmesen reflectál, minden nyájas kegyességgel excipiál, és reménlem, hogy az én hosszas praeteritiómat, abból kifolyó mindennapi megalázatomat, és ez öregségemben ily meszsze földre való jüvetemet istenesen szívére vészi ó Excellentiája, annyival inkább, ha méltóságos gróf Uram is maga nagy pondusu interpositiója által munkálkodván, ó Excellentiáját rajtam való könyörületességre hajtja. Certe interest principis, interest et reipublicae, ut tanta reformatorum frequentia in Principatu hoc antemuralj ad edenda majora in dies suae erga Principem fidelitatis facinora consolationibus animetur.

Az ó Excellentiája gratiájával való dicsekedésem levelem elvégezése után is nyula, mert méltóztaték ó Excellentiája fiam által levelem elvégezése után izenni, hogy az máj conferentián felszabadítottam, a Zaránd vár-

megyei Erdélyhez szakasztatott két districtusok dolgát hogy libere folytathatom, és annyival inkább magam privata instantiámat pro lubitu követhetem. Ugy lett a dolog, a mint ő Excellentiája affidált volt.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

GR. PETKI ANNÁHOZ INTÉZETT LEVELEK.

XVI.

Méltóságos gróf asszony,
nékem méltóságos kegyes patrona asszonyom!

Szaszman Ignáczné ő Kegyelme háza iránt egész tölem lehető hívsséggel és igyekezettel szorgalmatos voltam, hogy valami módon elméjét annak az erős természetű asszonynak arra vehettem volna, hogy az házát cserében általadná Nagyságodnak; a végre minden helyes indítható okokat szépen eleiben terjesztettem, a fiával is különösen beszéltem, a ki is maga részéről nem volna idegen a cseréléstől, de az anyjától semmi jó választ nem vehettem, csak erősen megállította elméjét azon, hogy életéig el nem adja, sem el nem cseréli, mert azon (ugy mond) egyszer megesküdt és esküvésit nem akarja megmásolni. Ezen ellenvetésinek változtatására eleget unsoztam, hogy esküvésinek változtatásával vétket nem cselekedne, midőn sem magának, sem gyermekeinek kárt nem okozna, sőt nagyobb és haszonvehetőbb jószágot cserélne, pénzt is kapna mellette, mégis holtáig az hátulsó házban lakhatna; de mindezekre is csak azt válaszolta, hogy nem adja. Másokat is, a kiket Nagyságod rendelt vala ezen dolognak jó végrevitelére ujabban is reá kértem, hogy igyekezzenek a cserélésre indítani azt a becsületes asszonyt, de minden lehető módon elpróbálván, sem mire nem vihették igyekezeteket.

Különös szerencsémnek tartottam volna, ha Nagyságod tetszésére foganatosan szolgálhattam volna, de látván kéréseimnek gyümölcstelenségit, igen sajnálva félbenszakasztottam tovább való unsozását, utoljára ugyancsak reá kértem, hogyha gondolkozásai után hajlandósága lenne a cserélésre, azt nékem

adná azonnal értésemre, hogy Nagyságodat legottan alázatosan tudósíthassam.

Az Nagyságod itten lévő házánál kétszer is megfordultam, ottan mindent megvizsgáltam, még eddig új fogyatkozást nem esmértem, hanem hogy Kalapi Szabó Péter nevű ember megmásolta szándékát és nem akar oda az Nagyságod házához szállani, én magát nem találhatván, okát nem tudhatom, miért nem akarná lakását oda telepíteni, holott maga instált érette Nagyságodnak. Szathmári Jánosné ő Kegyelmét megkértem, hogy addig az házból ki ne költözzék, míg lakó nem találtatik, és hogy igyekezzen egy jó lakót keresni. Az egyik szomszédot, Béres György ő Kegyelmét megintettem becsülettel, hogy legkisebb kárt és kedvetlenséget az Nagyságod házának ne okozzon és ne okoztasson.

Még nem jött bé a kocsárdi tisztartó Uram, hogy a Nagyságod kegyessége által adatott commissiót kezében adhattam volna, de abban nincsen részemről semmi késedelem, mert én továbbra is örömet halasztom hidegebb időre a sertésnek vételit, csak abban látom a fogyatkozást, hogy most a sokadalmi alkalmatosságon széna és abrak korcsomát lehetett volna tartani.

Nagyságod parancsolatja engemet alázatos kötelességemnek teljesítésére eddig is ösztönzött, de nem volt módom hamarabban tudósítani Nagyságodat, mert az itten lévő postalevelek hordozó Baróti Ferencz ő Kegyelmére nem bátorkodtam levelemnek vitelét bizni, mivel ezelőtt Bécsben szóló levelem is egész franco mellett adott taxájával együtt keze alatt elveszett, és már többször kezére nem akarom adni levelemet s azért vártam ez alkalmatosságot, hogy sokadalmi becsületes emberek által Nagyságodat alázatosan tudósíthassam.

Az itten való ispotály állapotja e szerint nagyon:

Vadnak ennek különös pénzbéli fundatiói, melyeket reformatus méltóságos uri és köz rendek is conferáltak, a melyből a catholicus szegényekre jutandó részt nem lehet praetendálni, de azon kívül:

A város határából mind a két fordulóra vadnak bizonyos számú szántó és kaszáló-

földek a közönséges oszlóföldekből kiszakasztva, melyeknek fele része a catholicus szegényeket illetné, mivel a városnak is mind tisztviselése, mind egyéb haszonvehetése egyenlőképpen illeti a catholicusokat, valamint a reformatusokat, tehát a közönséges határból ispotály számára kiszakasztott földekben is a catholicus szegényeknek részek volna; noha ugyan azt erősítik az itten lakó reformatusok, hogy nékiek örökösön ajándékozottat föl(de)k volnának azok, melyeket birnak, de ha méltóságos fiscalis director ur által [productióra kényszerítettének, semmi levelet nem tudnának producálni, mert a város határán senkinek oly különös öröksége, tudniillik szántó és kaszálóföldje nem volt, hogy azt örökösön conferálhatta volna, mivel minden földek és rétek a város privilegioma alá voltak rekesztetve, a privilegium pedig azt tartja világosan, hogy a város határán lévő földek mindenkor közönségesek legyenek, de mivel itten mindenkor a reformatusok több számmal és erősebbek voltak, csak ugy szakasztottak a város határból magoknak ispotály számára mivelendő földeket, valamint magok akartanak.

Ennek bizonyására ha eskedtetés lenne világosan kivallának még a reformatusok is, hogy az ispotály földjei a város közönséges határból valók, a minthogy nevezetesen a Szent Miklós utca végén nagy darab Telek nevezetű törökbuza és dohányföldek vadnak és közepette circiter 20 szekér szénára való kaszáló rét. Ezen földek ezelőtt circiter husz esztendőkkel a város taxás földjei voltak, a réten pedig széna hordása után mindenkor szabados marhalegeltetés volt; én magam is gyermekkoromban az anyám lovait ottan szabadon legeltettem, most pedig már néhány esztendőktől fogva az akkori catholicus városi tisztek vigyázatlanságok miatt azon földeket és rétet erős kertekkel az ispotály számára békerítettve tartják és ottan sem egyszer, sem másszor a város marhái nem legelődnek, hanem csak a reformatus ispotály gondviselője és inspectora veszik hasznát, mint valamely különös tanorok kertnek, (noh) a város határból nem lehetett volna különösen békeríteni és a közönséges marhalegeltéstől elfogni.

Mindezekről méltóságos gróf asszony, midőn én kötelességem szerént emlékezetet töttem, legottan engemet bétorkoltanak, reám megharagudtanak és üldözésben vettek, s mindaddig vádaskodtak ellenem, miglen életem folytatásának módját is tőlem elvételhettkék, hogy már három esztendőktől fogva semmi hivatalbéli fizetésem nem lévén, csaknem utolsó szegénységre jutottam és a miatt már az igazságot is kimondani nem mérészelem, hanem a némák hallgatására én is kényszerítetem, és így vesznek erőt rajtunk az ellenkező atyafiak.

Nagyságos gróf asszony, kegyes patrona asszonyom! az méltóságos catholicus főuri rendek oly kegyesen az ilyen szegény legényt meg nem hallgatják, mint Nagyságod engem méltóztatott meghallgatni, azért Nagyságod kegyessége által hogy hathatósabban az én állapotom is az ország első és fő oszlopai eleiben terjedhessen, én is el ne nyomattassam, Nagyságod született kegyességit alázatosan esedezem, a melyben is magamot alázatosan ajánlván holtig vagyok és maradok

Méltóságos gróf asszony Nagyságodniak

Maros-Vásárhely, 6-ta Novembris 1767.

alázatos, szegény szolgálja

BÉLA ISTVÁN m. p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

XVII.

Méltóságos gróf asszony, régi kegyes méltóságos patrona asszonyom!

Régtől fogva teljes igyekezettel azon voltam és vagyok, hogy egyetlen egy fiacskámat az igaz catholica hitben neveljem és tanithassam, de mindeddig is sem egy, sem más rendünken lévő méltóságos patronusaim által semmiképpen nem boldogulhattam, noha bizony mind méltóságos püspök ur ő Excellentiájához, mind más nagy méltóságban lévő pátronusaimhoz az én alázatos instántiámat bocsátottam, de semmi vigasztalást mindeddig sem vehettem. Mostanában hallottam, hogy püspök ur ő Excellentiája Kolosváron van, magam udvaroltam volna, de beteges állapotom nem engedi; én ugyan alázatos instántiámat ő Excellentiájához mostanában is el-

bocsátottam, de instálok alázatosan Nagyságodnak, mint régi jó kegyes patrona asszonyomnak, méltóztassék engemet, ugy kedves gyermekemet kegyes gratiájában venni, és valamint hogy magamnak az Isten anyaszentegyházában való plántálódásomat Nagyságodnak nemcsak ezen az világon, hanem az örök életben is köszönhetem, ugy bizom Isten ő szent felsége után, hogy egyetlenegy gyermekem megtérésiben is megvigasztalódom Nagyságod kegyes gratiája által; az én uram az calvinista collegiumban akarja adni holtig való szomorúságomra, de ha az Nagyságtok kegyes parancsolatját venné, talám ezen szándékát letenné. Továbbra midőn az Nagyságod kegyes kezeit alázatosan megcsókolnám, magamat és az én egyetlenegyemet kegyes gratiájában ajánlanám, maradok

Méltóságos gróf asszony Nagyságodnak
Szilvás, 14. Novembris 1767.

régi, alázatos, hiv szolgálója
SZILVÁSI ERSÉBET m.p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

Kolozsvár 1848-iki JEGYZŐK ÖNYVÉBŐL.

(Folytatás.)

1848-ban September 16-án főbíró Groisz Gusztáv elnöklete alatti közgyűlésben:

392.

E közben főbíró Groisz Gusztáv a gyűlésbe visszatérvén, előadá kormánybiztos B. Vay Miklós ő nmlgának ezen város közgyűléséhez intézett azon nyilváníását, hogy a ministerek közül többen tárczájukat a-háznak visszaadván, sept. 12-én a képviselőház gyűlésében Gr. Batthyányi Lajos hivatalosan jelentette, hogy a nádor ő fensége által minis-terelnökké neveztetett ki, s ő e hivatást elfogadván, kész ministeriumot alkotni. — Kossuth nyilvánította, hogy az új ministerium, bárkikből legyen alkotva, reá bizton számolhat, míg jól viszi a dolgot. Ugy nem kü-
lömben azt is tudatja a közgyűléssel, hogy a volt erdélyi oláhság készül ugyan mentől népesebb gyűlést tartani Balásfalván kato-

náskodni nem akaró tanácskozása felett, de midőn ezt tudatja, azt is szükségesnek látta tudatni, hogy ennek minden lehető rosz következéseire nézve maga szükséges rendeleteit megtévén, felszólítja a várost, hogy maga is magát, vagy e város több népét, semmi még nem valószínű rosz és kellemetlen aggálylyal el nem töltve, a lehető sietséggel minden nem remélhető esetekre ugy álljon készen, hogy magát a maga rendelkezéseivel érintkezésbe és egybehangzó, egybeolvadó egyetértésbe téve, minden lehető rosz kitéréseknek egyesülten eleibe állhassanak, mely ilyenén nyilatkozat tudomásra vételével indítványoztatik egy oltalmi bizottmánynak felállítására, a mely a közgyűlésileg nem tárgyalható mindennemű e tárgy körüli intézkedéseket rögtönös öszveüléseivel nemcsak tervezzen, hanem a szükséges lépéseket, intézkedéseket időnként tegye, magát szoros kapcsolatban tartva országos biztos ő ngával, a napi előforduló események bizonyos állásáról a népet nyomtatott hírtételekkel tudósítsa, intézkedéseivel lelkesitse és minden álhireket, ámitásokat, népfélrevezetéseket, bujtogatásokat elfojtson, s fő törekvése a nép összetartása legyen, mely hogy minél előbb életbeléptethetőbb legyen, egy az alkotmányra, király hűségére szerkezendő hittel, a jelen gyűlés tagjait jó példaadással előlmenni, s ezen hitformát rögtönözve, azzal a jelen gyűlés tagjait felesketni üdvös légyen, — mely indítványozottak megfontolásával végeztetett:

A jelen körülmények között fölmerülő tények felett biztosan közgyűlésileg nem mindenkor lehetvén határozni, főbíró Groisz Gusztáv elnöklete alatt Szathmári P. Gábor, Schilling János, Takács János, Mikó Lőrincz, Kollát Sándor, szónok és városgazda személyekben egy oltalmi bizottmány rendeltetik ki, kinek kötelessége leendő magát országos biztos B. Vay Miklós ur eő nmlgával, kiknek országunk és városunk sorsa szívében fekszik, érintkezésbe tévén, mindeneket, mi-
ket jelen sürgetős állapotunk jobb jövője és bátorságosítása igényel, megtenni; szoros figyelemmel lévén az eseményekre, s azokat a város népével maga igaz állapotában a félrevezetések megtörése és lelkesítés szempontjából naponta nyomtatványilag eszköz-

leni és közölni, mely bizottmány felhatalmaztatik arra, hogy maga idves nézetei, rendelkezései életbeléptetésére 1000 -, egy ezer pengőforintokat, minthogy jelenleg a majorsági pénztárban pénz nincs, városunk nevében kölcsönözhesse, s abból számolata mellett szabadon rendelkezhesse, ajánltatván ezen bizottmánynak a lelkes és óránkénti pontos eljárás, idves intézkedés, nép lelkesítése és buzdítása az összetartás felett, igen minden a gyűlés tagjainak, a város minden lakóinak nem elrémítése, hanem az egyetértés és vésznélkülietlenség feletti lelkesítés. Melyek folyása közben a jelen gyűlés tagjai előmenésökkel leteendő hitforma a következő szókban: „Én N. N. esküszöm az egy élő Istenre, ki atya, fiu, szent-lélek, teljes szent háromság egy örök Isten, hogy 5-ik Ferdinánd magyar királynak, a magyar alkotmánynak, hazának és városnak igaz hive, védője, oltalmazója leszek, azokat semmi szín alatt el nem árulom, egyesült Magyarhon törvényes kormányának engedelmeskedem. Isten engem úgy segítjen,“ — megkésztetvén, s az mindenekben elfogadtatván, azzal a közgyűlés minden jelen volt tagjai fel is eskettettek, a város több népének is tizedenként ezen hitformával kellő felelőskötését főbírónak és bizottmánynak ajánltatván.

Ezek után főbíró felhossa majorság pénztárunk szűkös állapotát, s annak hogy állása felől pénztárnokot fölszólítván, midőn attól az iránt értesítettik közgyűlésünk, hogy a pénztárban semmi pénz nincsen, főbíró a közgyűlést a pénztár segedelmi kutforrása, a bor és pálinkaárulás haszonbérbe adása köteleve megállíthatási köztanácskozásra fölszólítja, mely fontos és sürgető tárgynak megállíthatási tanácskozása felett a mai nap délutánja tüzetvén ki, ezzel az ülés eloszlott.

*

1848. September 20-án főbíró Groisz Gusztáv elnöklete alatti közgyűlésben:

394.

Főbíró olvastatja pesti bizottmány elnöke, Pataki József tudósítását a feltörvényszéknek és váltó-törvényszéknek törvényileg

Kolozsvártt lett megállítása, ugy a vasutnak Pestről Kolozsváron átvitele felett, megküldvén az ezekről törvényczikkeket, ugy arról is értesítvén, hogy egészsége jobbultával legottan haza jövend:

Szolgál tudásul.

396.

Olvastatik az oltalmi bizottmány által beadott, csak is egy B. betű alirata alatt német nyelven Pestről september 16-ról nyomtatványilag közölt s magyar nyelvre is áttett placat, mely a Dráva melléki sereg parancsnoka, gr. Teleki Ádám általi elárultatásunkat tárgyazza, kifejeztetvén ebben, hogy Gr. Batthyányt el nem ismervén miniszterelnököknek, a Dráván 20 ezer népével átszálló Jellasicshoz által fog állani, hogy ha lelmi szerekkel el nem láttatik:

Sajnos tudásul vétetvén, ennek kinyomattatása és város népe közötti kiosztása az oltalmi bizottmánynak ajánltatik.

397.

Ennek megértésével indítványoztatik a szomszédos Torda, Doboka és Belső-Szolnok megyéknek és Aranyos széknek, ugy szomszéd városok: Dézsnek, Thordának, Szamos-Ujvárnak, Hunyadnak megtalálása a fenyegető közös veszélyben, mi sietőbben közvédelemre való felkelés és a közvédelmi siető intézkedések s a bekövetkehető veszélyben kölcsönzött segélyezés felett:

Ezen indítvány elfogadásával ajánltatik az oltalmi bizottmánynak megtalálási tervet készíteni és sietőleg közelebbi gyűlésre be is adni, az irt szomszédos megyék mi sietőbb megtalálása és felszólítása körül, a bekövetkehető veszély esetére városunk részéről kölcsönös erő segedelmezés ajánltatásával és hasonlóan elvárására való felhívásával. Ajánltatik továbbá az oltalmi bizottmánynak a tüvészt megelőzhető tüzoltás feletti intézkedés, ugy a kül-tizedekben tartandó rendes gyűlésekben maga biztosai által a népnek a közelítő veszély felőli értesítése és ennek elfordíthatása felett minden fegyverfoghatóknak a felállásra és összetartásra kellő buzdítása.

*

September 21-én 1848-ban közgyűlés főbírói elnöklet alatt:

400.

A főbíró napi rendre a helybeli őrség őrnagyság betöltését tüzvé ki, jelenti, hogy az általa ezen hivatal elvállalására felszólított b. Splényi Mihály készségét nyilvánítja addig is, míg a ministerium intézkedne:

B. Splényi Mihály készsége személye éljeneztetésével fogadtatik, s a gyűlés által az őrsereg őrnagyának nyilvánítottván, az e szerint megválasztott báró urnak megválasztása felőli értesítése, mind jelen hivatalában a ministerium által is leendő megerősítésének kieszközlése a főbíróra bízatik.

401.

Idei 397. közgyűlési számú végzés nyomán olvastatik az ottan több közel eső törvényhatóságoknak és helységeknek a jelen fenyegető körülmények közt kölcsönös védelem végett felszólítására határozott megtalálás terve.

Olvastatik továbbá egy a törvényhatóságokhoz határozott és előbb felolvasott megszólítás értelmében a kir. kormányhoz is szükségesnek vált és szerkesztett felterjesztés terve.

Egyszersmind kérdésbe hozatik, ha valjon csak az idei 397 közgyűlési szám alatt kijelelt, vagy minden magyar és székely törvényhatóságok felszólittassanak.

A törvényhatóságokhoz irt felszólítás terve megállíttván, az idei 397 közgyűlési szám alatt kijelelt törvényhatóságokhoz sietőleg megküldetni határozatlik, a távolabb eső törvényhatóságok a jelen körülmények által igényelt siető segedelmére számítani nem lehetvén. Egyszersmind pedig a kormányhoz tervezett felterjesztés helyett ezen megtalálás felől felterjesztés útján értesíttessék kormánybiztos b. Vay Miklós ur, megkérve a fenyegető veszélynek minél hatásabb intézkedések általi megelőzésére.

404.

Kérdés intéztetik a főbíróhoz Dobokamegye által közelebről Kolozsvárra küldött két szekér puskapor körülményei iránt, minek nyomán olvastatik kincstárnok és he-

lyettes kormányzó gr. Mikó Imre idei september 19-ről kelt 2499 eln. számú a főbíróhoz intézett megtalálása, mely szerint „Dobokamegye főispánjának e hónap 17-ről 76 szám alatt kelt jelentése következtében, mely szerint Szászujsön két löporral terhelt szekérnek letartóztatását és kíséretével együtt Kolozsvárra utasítását jelentvén, a főbírónak ajánltatik, hogy a mint megérkeznek, azon szekereket őrizők utleveleiket előkérni, szemesen megvizsgálni s küldetésök célja felől kikérdezni s az eredményről a tisztelt gróf urat értesíteni ne késsék. Következőleg olvastatik a főbírónak illeten megbízatása következtébeni eljárásáról a tisztelt gr. urhoz tett hivatalos jelentése, mely szerint september 21-re virradó éjjel két óraker megérkezvén a puskaporral két lovas és két ökrös szekér (ez utolsók az ut terhege miatt a szekereket kísérő szolgabíró által az uton vétetvén fel) a szekeresek Regner József és Neubauer János (mindketten beszterczeiek) oda nyilatkoztak, hogy a kérdéses puskapor itteni vasáros Dietrich Sámuel, kinek Beszterczén is van kereskedése, megbízásából szállítják Fejérvárról Jakobinába Manz számára; határőr Földrikán Uricz Juon pedig azt mondja, hogy a beszterczei katonai várparancsnok által az érintett szekeresek mellé rendeltetett kíséretül, a mint mindezek szolgabíró Felszegi Károly által b. Vay Miklós urhoz intézett irományokból e szerint jönnek világosságra. Továbbá hihallgatott Dietrich Sámuel is a fennebbiek szerint nyilatkozott s egyuttal bemutatta a károlyfehérvári puskapor és salétrom készítő intézet megismerését arról, miként 30 mázsa kihányó löpor árát összesen 898 frt. 31 krban ezüstben maga Dietrich Sámuel fizette ki; bemutatta másodsor ugyanazon intézet elismerő irását 100 ezüst rforintról, melyeket 175 font löpor árában a szekeresek fizettek ki, mely löpor hasonlólág a kérdéses szekereken van, s mely egy beszterczei kereskedésbe Kreisel Dánielhez szállíttatik.

Ezen nem is az országos, hanem mellék utakon elszállíttatni megkísértett 30 mázsa löpornak a jelen vészes körülmények közt az országból ki s oly helységeken, hol állított rendeltetéséhez juthatása előtt lefo-

gatván, az ottan mutatkozó ellenséges mozgalmakból következtethetőleg az ország nyugalma felzavarására használtathatik fel, keresztül bocsátása tanácsos nem, sőt az ön és haza békéje fenntartására kötelességével ellenkező lévén, az irt mennyiségű összes lőpor itten mindaddig letartóztatni határozattik, valamint annak el, vagy tovább szállítását maga a ministerium nem rendelendi, az elhelyezés a szerencsétlenségről felelet terh nélkül a főbíróra bízattván.

Mivel pedig szállító helybeli polgár Dietrich Sámuel ezen nagy mennyiségű lőporoknak a felsőbbségnek ily kényes időben is mellőzött feljelentése nélküli szállítását eszközölte; ezen tény iránt hallgattassék ki.

September 22-én 1848 főbírói elnöklet alatt közgyűlés:

407.

A főbíró jelenti, hogy az idei 404 számú közgyűlési végzés értelmében gr. Mikó Imre helyettes kormányzó urnak feljelenté az azon szám alatt foglaltató puskapornak ministeri rendeleten kívül ki nem adatásának közgyűlésileg lett elhatároztatását:

Tudásul vétetik.

408.

A főbíró ugyanazon 404 számú végzés nyomán jelenti, hogy a letartóztatott puskaport itt helyt a városházához a levéltár alatti végső szobáskába helyeztette, nagyobb bátorsággal a folytonos őriztetésen kívül az irt szoba ajtaját is téglával berakattván. — Egyszersmind tudatja, hogy ezen elővigyázatok mellett is a közel lakó polgárok ezen nagy mennyiségű lőpor s abból következő szerencsétlenség miatt aggodásban vannak:

A főbíróra bízatik az ugynevezett puskaporos bástyának megvizsgálása, s ha a kérdéses lőpor elhelyeztetésére alkalmasnak találattik, annak oda, vagy ellenkező esetben más alkalmas helyre minél előbb leendő elhelyeztetése.

409.

Az idei 404 számú végzésben fennforgó lőpor tulajdonosa Mancz Vinczének a letar-

tóztatás körülményeit és okait tudató megtaláltatása indítványoztatik:

Az indítvány nem fogadtatott el.

410.

Ugyanazon 404 szám alatti végzésbeli lőpor bányapornak lévén feladva, a feladás valósága s a letartóztatott por minősége felletti meggyőződés okán indítványoztatik azon lőporoknak hivatalosan leendő megvizsgálattása.

A tett indítvány elfogadásával ezen vizsgálatra biztosoknak nevezettek: Vikol Gergely, Gál Domokos, Uzoni István, Minorits Károly, Simon Elek, kiknek közbejöttével s a vizsgálatra Dietrich Sámuelnek is meghivatása mellett és jelenlétében a főbíró a mezőn minden puskaporos hordót a lehető legnagyobb vigyázattal vizsgáltasson meg.

414.

Főbíró jelenti, hogy b. Splényi Mihálynak idei 400 számú közgyűlési végzés szerint a helybeli őrsereg őrnagyává lett választatását tudtára adván, minekutánna ilyen megválasztatását a tisztelt báró ur elfogadta, sietni fog azt a ministeriumnak is feljelenteni:

tudásul vétetik.

September 27-én 1848 községi gyűlés szónok Gut János elnöklete alatt:

420.

Idei 104 számú közlönybeli ministeri rendelet a bujtogatók ellen rögtönítelő székek felállítását, s a bujtogatók feljelentőjének 50 ezüst frttal leendő jutalmazását rendelvén, felszólittatik a közgyűlés ezen intézkedések életbeléptetése iránt szükséges lépések megtételére:

A rögtönítelőszék felállítása ezennel meghatározattván, az e részben teendőket teljesíteni a főbíróra bízatik. Egyszersmind értesítsék az oltalmi bizottmány, hogy a találtató bujtogatókat ezen bíróság eleibe állítsa. A feljelentő 50 ezüst frttal megjutalmaztatását pedig a tanács a városon tizedileg házanként eljárattva hirdesse ki.

September 29-én 1848 közönségi ülés szónok Gut János elnöklete alatt:

424.

Olvastatik helybeli polgár és választott polgár Dietrich Sámuel idei 3829. tan. számmal jegyzett kérelme, melyben felfejtve azt, hogy az idei 404. közs. szám alatt fennforgó bánya lőpornak szállítása beszüntetése és n.-enyedi kereskedése által, mint minden évben megtenni szokott szállítás kezeltetvén, e sem említett fiók kereskedéseire, annál kevésbé reá homályt nem vethet; minélfogva határozatilag kimondatni kéri azt, hogy e tárgyban személyéhez semmi gyanu nem férhet, valamint azt is elrendeltetni kéri, hogy becsülete nemcsak ezen gyűlés tagjai előtt, de azonkívül is megmentve legyen, s hogy az ez iránti rövid tartalma főbírói közbejöttel hírlapok útján maga igazolásával a közönséggel tudassék:

Minekutánna ezen gyűlés előtt közlönybeli ministeri rendeletre történt hivatkozás, mely felsőbb engedelem nélkül a hazából a lőpor kiszállítását tiltja, az idei 404. közönségi számu végzés nyomán a kérdés alatti

szállítás körülményeinek megvizsgálására biztosokul neveztetnek ki: Forrai Ferencz Takács János, Gyulai József, Ákoncz István, Kenyeres Károly oly utasítással, hogy e tárgyban megvizsgálva a kérelmet igazoló leveleket, előkeresve egyszersmind az érintett közlönybeli ministeri rendeletet, a kérelmesnek vagy biztosának kihallgatása mellett munkálatoikat sietőleg bevégezve, jelentésöket a legközelebbi gyűlésben tegyék meg.

426.

A főbíró jelenti, hogy az idei 410. közgyűlési számu végzés nyomán az idei 404. közgyűlési szám alatt foglaltató 30 mázsa lőport, valamint a 175 font puskaport a bizottság megvizsgálván, Gál Domokos a 30 mázsa bányaport valóságos bányapornak találta, de a bizottság tagjai azt fegyverbe használhatónak is nyilvánították; a 175 font puskaport pedig fegyverbe való pornak találtatott:

A gyűlés elvárja a bizottság hivatalos jelentését.

(Folytatása következik.)

KAZINCZY FERENCZ EREDETI LEVELEIBŐL.

(1786—1831.)

Közli: K. Papp Miklós.

XXXVI.

Méltóságos Báró,

szívesen tisztelt, ifjú de nagy barátom!

Az a nap, a melyen a Méltóságos Báró utolsó levelével engem megtisztelni méltóztatott, nekem is olyan nevezetes napom, hogy lehetetlen volt elfelejtezniem, mely nagy történet történt légyen rajta tavaly. Tudtam én, hogy emlékezni fog a Méltóságos Báró ezen a napon, mely barátot vesztett el abban a nagy Férjában, kinek minden öröme,

minden reménye a Méltóságos Báró volt; tudtam, hogy azt az egész fényt, melyet a Méltóságos Báró tavaly vont vala magára, egészen ennek a barátjának köszöni és nem magának tulajdonítja: de olyan szent érzés a háladatosság, hogy azt a Méltóságos Úr leveléből, noha mi lehet természetesebb, és így nem kevésbé virtus, mint gyermeknek keseregni atyja kidöltét? — lehetetlen volt a legszívesebb tisztelet nélkül látnom, olvasnom. Ne engedje soha az ég, hogy a Méltóságos Báró szívében ez a nem csak fiui szeretet és tisztelet, hanem baráti háladatosság is kihaljon. Emlékezzék a Méltóságos Báró, hogy ez a jó atya annyira szerette a Méltóságos Urat, hogy

maga akart külső országra kimenni a Méltóságos Báróval, hogy ott ifjúságát vezérelje; emlékezzék, mint nem kedvezett semminek, s nevezetesen mennyibe került néki az, hogy Tökés Urat előre küldje oda, hogy ennek vezérlésével annál sikeresebb legyen útja a Méltóságos Bárónak. Valóban ez az atya tökéletesen érdemes erre a fiúi tiszteletre s háladatosságra, s én azt hinném, ha a Méltóságos Bárónak már is érett lelkét nem ismerném, hogy itt nem fogja a később generatio elborzadva mondani azt, a mit a nagy Egmont fíjának látásakor mondott; ki annyira kicsiny volt a nagy atya mellett, hogy még szégyelte hogy a feje-vettnek fija, — nyilván azért, mert a ragyogásra vágyás miatt hasonlatlanná lett atyjához.

Engedje meg a Méltóságos Báró, hogy szabad legyen nékem a nagy Wesselényi és a még most, ifjúsága miatt, kis Wesselényi eránt való szent tiszteletem által oly messze ragadtatnom, a minél messzebb ragadtatnom nem lehet, engedje meg, hogy némelly intést adhassak; nem mintha rettegnék, hanem azért, mert azoknak a kik szeretnek, természetes hibájok a félség. Ne vegye rettegésemet rettegésnek, intésemet intésnek, hanem csak határtalan hűségnek.

A Méltóságos Báró körül két egymással ellenkező örvény fog ólálkodni, hogy elszédítse, s elnyelje. Ha közben nem áll a Méltóságos Báró, nevetsége s átka lesz minden jóknak. Az egyik örvény az alacsony ragyogáson kapás, és az azzal együtt járó szolgálai lelkűség — én ettől a Wesselényi fíját féltetni nem tudom. A másik örvény az excentricitás, az exaltált ideákban való élés, a simulni nem tudó feszesség — ahl a nagy Wesselényi fíját ettől az örvénytől igen is félttem. — A Méltóságos Bárónak egy felemelkedett lelkü, mívelt lelkü anyja van, a ki a Római Cornéliákkal, Porciákkal, Arriákkal bátran öszvemérkezhetik. És oh melly szelíd ez a nagy Asszony! Tanúlja a Méltóságos Báró ettől a nagy asszonytól, hogy az exaltált imaginatiót, azt a feszességet, a melly engedni sohol nem akar, melly mindég

collisióba hozza magát mással, tiszteltetik de nem szerettetik, a melly maga előtt mindenütt bezáratja az utat, a melly még a jónak is árt, mert kedvetlenségbe hozván mások előtt személyét, sokan öszvetévesztik az ő személyével magát a jót, s gyakorta kézszebbek a roszt félre térni, mint ezzel segélni azt a felekezetet, mellynek különben védőji lettek volna — tanulja mondom a Méltóságos Báró ettől a nagy asszonytól, mint kell ezt a feszességet szelidíteni, s mint kelljen magát nem tiszteltetni csak, de szerettetni is!

Egyéberánt azt óhajtom, hogy a Méltóságos Báró, egyetlen maradéka a legnagyobb férjfiak és legnagyobb asszonyok egyikének, mihelyt a legénység esztendejét eléri, egy mívelt lelkü s igen szelíd leányt találjon! és azt úgy tekintse mindég, mint életének védangyalát. Az asszonyi oskola tézsi a férjfit szelíddé, bölccsé; egy szeretetre méltó asszony tézsi őtet önn magáévá.

Míg azt éri el a Méltóságos Báró, óhajtánám, hogy azt a leczkét tégye magáévá, a mit a Horázt atya adott a fíának; azt, hogy minden esetében az életnek, mellyekben másokat lát, titkon és a nélkül, hogy a gondolatot szóba öltöztesse, azt kérdeje magától, hogy a kérdésben forgó tettről mit kelljen ítélni. Példának okáért: Nem kellene-e a Méltóságos Bárónak maga előtt, minden jók előtt, sőt még azok előtt is, kik szépet és jót azért cselekesznek, hogy érte még többet kapjanak, pirúlni, ha akkor, midőn Pozsony öszvelövdöztetett és lakosai véghetetlen inségbe merültek, midőn Magyarországnak sok Vármegyéji a hadterhe alatt csak nem kipszultak, nem ezeknek adna 3000 mérő életet, hanem azoknak, a kik a Monarchiához tartoznak ugyan, de nem nyomorultabbak mint ezek? — Nem kellene-e pirúlnia, ha lelkiismeretének javallása nélkül, sőt ellene, úgy fogna szólani, hogy kiki értse, hogy csak ragyogni akar, és ezt a nyomoruságos ragyogást anynyinak nézi, a mi miatt rútat is követhet? — Mert nem egyedül az rútat, mikor valaki kolcs, csillag s kereszt, s titulus miatt szól lelkiismerete ellen; hanem az is, mikor valaki a popularis aurán kapkod, és magát a

buta sokaság béres szolgájává teszi, s azoktól akar csudálatni. — Az angol ifjuság úgy neveltetik, hogy soha ne hazudjon, és a hazugságot ne csak theologiai véteknek, hanem rútnak is tartsa. Ugyan ezt javasolta Plinius a maga leveleiben, minden cselekedetek elkövetésére nézve. Bár ezt venné örökös sinórmértékül a Méltóságos Báró is!

A Méltóságos Báró Don Carlóst hozza elő. — Oh mint örvendtem én, mindön ezt láttam; hallottam! De a Terentzius olvasásáról azt mondta Grótius, hogy ötet másként olvassa a férjfi, másként a gyermek. Ezt mondhatni mindenről, kivált pedig Don Carlósról. Sokan azt a munkát a szép versek, szép némettség, szép kifejezések miatt olvassák; sokan mint a Románt, a szép scénák csiklandásai miatt. De hanyadik az, a ki a Posa beszédjeinek fontosságába behatna, a ki meggondolná, hogy az csak a theatrumra való, és nem a közönséges életre, hogy Schiller azt azért festette úgy, hogy theátrális effectust csináljon, nem hogy a közéletben is úgy lehetne bánni; sőt hogy az a feszesség még a theatrumon is nem használ, hanem árt; szeretném ha a Méltóságos Báró Göthének munkáját vagy megvétetné, vagy Méltóságos Cseréy Farkas Urtól kölcsön kérné, s Egmondot belőle elolvasná — egyszer olvasván örökké fogja Egmondot mint én az egész Göthét — s elmélni akarna, hogy mit nyer az, a ki nem hajlik mint Egmond, s mint az, a ki úgy bánik mint Oranien. — Oranient Alba nem tette a maga ideájának áldozatjává. Egmondot azzá tette, s az Egmond egyenessége nem használt; az Oranien hajlósága használt a szabadságnak.

Én minden levelet a mit hozzám becses ember ir, el szoktam tenni, és ez nagy kincs lesz a maradékra nézve. Nem veszett el az én kezemben egy sor irás is, melly hozzám Zsibórol jött. De ha mind el hagytam volna is őket veszni, ezt a Zsibórol elhozott s most is gondosan őrzött viasz ló mellé tenném. Mutassa ez melly lélek vert a 14-dik esztendejét élő Wesselényiben, mint az, hogy a 9 esztendős gyermek melly művész volt önn magától, s gyönyörködjék benne még maradékom is, s a melly lángot én

most öntök a Méltóságos Ur lelkébe, ugyan azt öntse unokám lelkébe a Méltóságos Báró levele, mellyre most felelek; s lássa, hogy az, a kinek nagy tetteit ő csudálni fogja, millyen volt már gyenge esztendeiben is. Kevély vagyok a Méltóságos Báró barátságában, s úgy hiszem, hogy hitem meg nem csal.

Professor Sipos és Kézy Urak gyönyörű deák verseket küldének nekem a tudva lévő célra. Azokat első postával küldöm meg a Méltóságos Urnak. Olly fáradt vagyok derekamban és karomban, csak gyógyuló egészséggel bírván, hogy tovább nem irhatok. — Csak azt az egyet engedje mindanom a Méltóságos Báró, hogy a nagy megholt képének újra metszetését azért projektáltam, mert illetlen, hogy a kezemben való (melly külömben parancsolatjára volna) itt is nyomtattassék. Az annyi mintha ocska és más által hordott ruhában paradírozna valaki.

Csókolja a Méltóságos Báró nevemben és a legszívesebb tisztelettel Ó Nagyságának kezeit s ajánljon engemet és feleségemet s gyermekeimet megbecsülhetetlen kegyességeibe, felőlem pedig méltóztassék elhinni, hogy nincs ember, a ki mind Zsibót, mind a Méltóságos Urat szívesebben szeretesse, tisztélhesse s becsülhesse

a Méltóságos Bárónak

Széphalom, 26. Apr. 1810.

alázatos szolgája
KAZINCZY FERENCZ.

Kérem a Méltóságos Bárót Pataky Mózes Urat idvezelje nevemben, és újítsa meg kérésemet.

XXXVII.

Méltóságos Báró,

nagy tekintetű kedves barátom!

Méltóságos Cseréy Farkas ur leveléből értem, melly szép próbatétel által nevelte a Mélt. Báró azt a reményt, mellyel a Haza a nagy Wesselényi fija lelkének s talentomaiának kifejtődését várja. Ugyan ez a kedves barátom írja azt is, hogy a nagy Özvegy meghívását igen kevesen fogadták el Erdély-

nek felgyült Rendei közül, és hogy leginkább a Szász követek jelentek meg a próbatéten. Valami a Méltóságos Bárót éri, az engemet is szorosan interesszal, s tudja, hogy én a Méltóságos Báró éresét, lelke kifejtődéseit s fakadozó ragyogását gyönyörködve nézem s várom. A Cserey tudósítása engem eltöltött örömmel, de eltöltött szomorúsággal is. Melly nép az az Erdélyi! Nékemarról olly nagy ideám volt! Azt hittem hogy ott gyakor jelenések a Telekiek, Barcsayak, Cserey Farkasok és Miklósok; azt hittem, hogy az a sok, külföldet bejárt Mánás fényt nem csak hozott, hanem terjeszt is. Nem terjeszt; mert, ha terjesztene, az Egyiptusi setét is kezdene valaha derülni, az pedig nem derül. Mi Magyarországiak aligha több fényvel nem dicsekedhetünk. Itt is elég kongó fej van ugyan, itt is sok Phaeax, de mi tanúlni kezdünk, látni kezdünk, s egünk derül. A Méltóságos Bárótól én azt várom, hogy többet tégyen mint száz más tett s teszen. — A mi Erdélynek háládatlanságát illeti, azon nem csudálkozom. Így volt az mindenütt, és mindig így lesz. Urit fulgore suo qui praegravat artes infra se positas. Bár azt mondhatnánk ez mellé, a mit Horácz mond! De az a mabitur nem az első generatióra, nem az első lustrumra való a mondásban. Wesselényi annál nagyobb fényben fog a rövid homály után előtűnni. Egyéberánt van egy igen szép neme a kevélységnek; az, a melly nem tartja magához méltónak a megbántások panaszlását. Ezen szép kevélységgel ragyog a legújabb időkben a Lengyel Wielhorszky. — A Méltóságos Báró előtt ez az érzés nem ismeretlen, bár néha hallatni szoros kötelesség is.

Olvasta-e a Méltóságos Báró azt az Episztolát, mellyet Juliusban írtam Csereymhez? Ennek igen érdemes rokona, a kit én sem nem láttam, sem valamely cselekedetéből nem ismerem, de a ki felől azt hallom, hogy az Erdélyi Dietán ez lépett a Wesselényi nyomdokába, ezt az Episztolát ki akará nyomtattatni, s eddig talán meg is jelent. Kérem a Méltóságos Bárót alázatosan, méltóztassék azt megolvasni. De ne csak azt olvassa be-

lőle a mit szeme lát benne, hanem azt is, a mit szeme nem lát, de lelke benne talál, mert az az Episztola csak ollyanoknak van írva, a kik így tudnak olvasni. Ó Excellentiája Mártonffy Úr Csereymnek azt jövendölte, hogy azt Erdélyben nem csak becsülni, de érteni sem fogják. Pesten az Episztola javallást nyert, s az öreg Judex Curiae Úrményi József Excellentiája sirásra fakadt, midőn előtte felolvastatott. — Ismeri-e a Méltóságos Báró Egmondot Göthéből? s mint tetszett?

Udvari Consiliarius Méltóságos Vay József Úrnak Ábrahám fija e napokban jegyette el az Onkelemnek Kazinczy Péter Úrnak 17 esztendő leányát. Dicsekszem e hirrel, mert az a kis fiú, a ki rokonom lesz, atyjától vett lelket s az atyja fija. Nem fognék dicsekedni, ha a Sardiniai Király ő Felsege fija volna.

Én rég olta szándékozom a Méltóságos Bárónak volt Professor Sípos Pál Úrnak deák ódáját s Kézy Mózesnek deák hexameterait s Nagy Ferencznek magyar hexameterjeit megküldeni: de beteg is voltam, s Biharba is kelle utaznom. Mihelyt dolgaim megengedik, azonnal fogom közleni.

Jelentse a Méltóságos Báró alázatos kézcsókomat s feleségem hív tiszteletét a Nagy Özvegynél, s ajánljon bennünket kegyes emlékezetébe. Pataki Urat szíves barátsággal idvezlem. — Higyje a Méltóságos Báró, hogy szívesebb tisztelője nálamnál nincs és soha nem lesz.

A Méltóságos Bárónak

Széphalom, Oct. 15-d. 1810.

alázatos szolgája
KAZINCZY FERENCZ.

Generális Vay egy új szép tett által dicsőítette meg magát. Tályá elégett. Golop, hol a Generalis lakik, úgy fekszik, hogy ablakaiból láthatta az égést. Másnap száz mérő liszt ment oda az éhen lévőket enyhíteni. Mennyit teszen illyet az a széplelkű ember!!